

УДК 336.64:338.124.4:338.242

DOI: 10.60022/3(4)-36S

Лоян Віталій Васильович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

кафедри моделювання економіки і бізнесу

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

Loian Vitalii

PhD student

Department of Economic and Business Modeling

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

ORCID: 0009-0004-4158-2745

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КРИЗ У ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Анотація. Удосконалення алгоритмів розрахунку та використання фінансових показників з метою побудови ефективних стратегій досягнення та утримання економічної стійкості підприємств в умовах криз є не лише актуальним науковим завданням, а й методологічно та практично необхідним кроком для забезпечення гнучкості управлінських рішень у фінансовій площині, оскільки традиційні підходи до оцінювання фінансового стану суб'єктів господарювання стрімко стають нерелевантними у турбулентному економічному середовищі. Конкретизовано місце фінансових показників в антикризових стратегіях підтримання економічної стійкості підприємств. Узагальнено можливості удосконалення фінансових показників економічної стійкості підприємств на основі стратегічних управлінських рішень шляхом пропонування актуального переліку фінансових показників для оцінювання стану економічної стійкості суб'єкта господарювання, уточнення впливу фінансових показників на прийняття стратегічних рішень менеджментом компаній, конкретизації проблемних аспектів методик розрахунку та інтерпретації значень фінансових показників і труднощів підприємств щодо досягнення їх нормативних значень, формалізації перспективних стратегічних рішень для оптимізації того фінансового аспекту діяльності підприємства, який оцінює той чи інший фінансовий показник.

Ключові слова: підприємство, економічна стійкість, фінансовий показник, криза, стратегія.

DIRECTIONS FOR IMPROVING FINANCIAL INDICATORS OF ECONOMIC STABILITY OF ENTERPRISES IN CRISIS CONDITIONS IN THE PROCESS OF MAKING STRATEGIC MANAGEMENT DECISIONS

Abstract. Improving the algorithms for calculating and using financial indicators in order to build effective strategies for achieving and maintaining the economic stability of enterprises in times of crisis is not only a relevant scientific task, but also a methodologically and practically necessary step to ensure the flexibility of management decisions in the financial sphere, since traditional approaches to assessing the financial condition of business entities are rapidly becoming irrelevant in a turbulent economic environment. The place of financial indicators in anti-crisis strategies for maintaining the economic stability of enterprises is specified. Hypotheses are put forward that: adaptation of strategies in the areas of updating the guidelines for combating crisis trends based on the calculation of financial indicators should occur according to data describing the current, not retrospective, state of the enterprise's resources; identification of the risk of bankruptcy will allow timely strengthening of protective financial mechanisms, and confirmation of its absence - to finance resources for business development; The crisis state of the economy forces us to review the standards of financial indicators, and to perceive their values, which in conditions of economic stability were characterized as crisis, as normal, and to make appropriate strategic decisions; depending on the current values of the indicators of the financial condition, several strategic scenarios and several options for the strategy of stabilizing the state of economic stability of the enterprise should be developed simultaneously.

The possibilities of improving the financial indicators of the economic stability of enterprises on the basis of strategic management decisions are summarized by proposing a current list of financial indicators for assessing the state of economic stability of the enterprise, clarifying the influence of financial indicators on the adoption of strategic decisions by the management of companies, specifying the problematic aspects of the methods of calculating and interpreting the values of financial indicators and the problems of enterprises in achieving their regulatory values, formalizing promising strategic decisions to optimize the financial aspect of the enterprise's activities, which is evaluated by the financial indicator.

Keywords: enterprise, economic sustainability, financial indicator, crisis, strategy.

Постановка проблеми. В умовах тривалої економічної кризи, що посилюються реаліями воєнного часу, характеризуються нестабільністю та турбулентністю процесів функціонування та розвитку вітчизняного бізнесу, менеджменту українських підприємств і їх стейкхолдерам часто доводиться приймати управлінські, фінансові, інвестиційні рішення без належних доказів і аргументів, без здатності передбачити або спрогнозувати їх наслідки. Одним зі способів отримати інформацію, що здатна слугувати аргументацією для їх підтримання, є аналіз фінансового стану компаній, який традиційно ґрунтується на ретроспективних даних щодо наявних активів і результатів її діяльності за кілька періодів. Однак, швидкість економічних трансформацій, зміни очікувань і уподобань споживачів, необхідність термінових реакцій на нові можливості та ризики, і відповідно, оновлення фінансових показників, оцінюють їх фінансові наслідки, призводять до можливості втрати інформацією актуальності ще до того, як менеджмент підприємницьких структур чи їх власники зможуть із нею ознайомитись і взяти до уваги. Тому постає питання – наскільки інформативними та доречними у процесі встановлення актуального рівня економічної стійкості підприємств є ті класичні індикатори фінансового стану, які тривалий час становили методологічну основу для формування стратегічних орієнтирів розвитку бізнесу на довгострокову перспективу.

Відтак, удосконалення алгоритмів розрахунку та використання фінансових показників з метою побудови ефективних стратегій досягнення та утримання економічної стійкості підприємств в умовах підприємницьких криз є не лише актуальним науковим завданням, а й методологічно та практично необхідним кроком для забезпечення гнучкості управлінських рішень у фінансовій площині, оскільки традиційні підходи до оцінювання фінансового стану суб'єктів господарювання стрімко стають нерелевантними у турбулентному економічному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика визначення переліку релевантних фінансових показників для діагностики економічної стійкості підприємств, оновлення методів їх обчислення та конкретизації цільових значень, тактик реагування на відхилення та підбір таких їх поєднань, що дадуть найбільш достовірну оцінку схильності суб'єкта господарювання до потрапляння у кризовий стан, активно досліджується сучасними вченими. Зокрема, Сахно А. А., Чіков І. А., Охота Ю. В., Доцюк С. О. роблять акцент на тому, що оцінювання та прогнозування показників фінансової стійкості підприємств має здійснюватися із використанням когнітивного підходу, а також враховувати особливості виду економічної діяльності бізнес-структури [1]. Приходченко О. Ю., Пістунов І. М. пропонують аналітикам брати до уваги вплив CRM-системи на фінансові показники підприємства, інтегруючи його у процеси прийняття управлінських фінансових рішень за допомогою економетричних методів [2]. Шаульська Л., Чубук Л., Гайдамака Д. вивчають модель оцінювання ефективності державних підприємств за фінансовими показниками, пропонуючи шляхи їх удосконалення за результатами проведеного авторського аналізу [3], Румик І. І., Мельниченко І. В. узагальнюють методики наукового дослідження фінансової стійкості в системі економічного механізму малих підприємств у площині принципів управління ними [4], Говсеев Д. Д. окреслює науково-методичний підхід до діагностики економічної стійкості суб'єктів господарювання в умовах інноваційності бізнесу [5], Манькута Я. М., Турчиняк Р. Б., Ковальов А. Г. пропонують драйвери управління потенціалом фінансово-економічної стійкості підприємства задля забезпечення їх економіко-інформаційної безпеки, захисту даних у блокчейн мережі для цифрових активів [6]. Загалом, у період економічної кризи, яка і нині спостерігається в Україні, фінансово-економічна стійкість часто досліджується у тісній ідеологічній прив'язці до категорії економічної безпеки. Так, Гудзь Т. П., Шимановська-Діанич Л. М., Барібина Я. О., Швець Р. В., Вербовий Я. Л. пропонують розглядати забезпечення фінансово-економічної стійкості підприємства як функцію системи його економічної безпеки [7], Зачосова Н. В., Назаренко С. А., Собко В. В. враховують фінансові показники компанії та рівень її економічної стійкості у процесі формування системи фінансово-економічної безпеки суб'єкта господарювання та під час налагодження механізму стратегічного управління нею у реаліях крихкого, нелінійного, тривожного зовнішнього середовища бізнесу [8], Рябоволик Т. Ф., Андрощук І. О., Пітел Н. С. узагальнюють показники аналізу

та оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємств [9]. Також сучасними дослідниками економічної поведінки підприємств робиться акцент на важливості діагностики фінансової кризи підприємства та моделювання показників для підвищення його платоспроможності [10] з метою своєчасного попередження ризиків банкрутства та ліквідації.

Отже, хоча тематика оцінювання значень фінансових показників діяльності та економічного стану сучасних підприємств і проблемних аспектів, які пов'язані з пошуком інформації для проведення необхідних розрахунків, а також методами їх аналітичної обробки та інтерпретації результатів, досить добре висвітлена у фаховій економічній літературі, продовжують залишатися без чіткої відповіді питання, яким чином кризові тенденції, що спостерігаються в економіці України, і спричинені війною, тривалою політичною нестабільністю та соціальною напругою, мають змінити підходи до фінансової діагностики та стратегічного управління економічною стійкістю суб'єктів господарювання.

Мета статті полягає у пошуку напрямів удосконалення фінансових показників економічної стійкості підприємств в умовах криз у процесі прийняття стратегічних управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Економічна стійкість підприємства формується як результат синергії комплексу її взаємопов'язаних складових, серед яких вирізняються технологічний рівень, фінансово-економічний стан, кадровий потенціал та ефективність організаційно-економічних процесів. Проте, методичне забезпечення щодо кількісного визначення рівня економічної стійкості переважно зосереджується на розрахунках значень фінансових показників [5, с.184]. Тому критично важливо для ефективного функціонування бізнесу, щоб ці показники були актуальними, достовірно характеризували здатність підприємства знаходити та раціонально використовувати фінансові активи, а також, щоб інформація для їх розрахунку та нормативи їх значень були доступними для сприйняття і достовірними по суті, та періодично оновлювались, а методики діагностики були зрозумілими, могли автоматизуватися із використанням цифрових інструментів і засобів аналітики із застосуванням штучного інтелекту.

Оскільки адекватний аналіз фінансового стану є ключовою передумовою для впровадження різних коригуючих управлінських заходів, розробки фінансової стратегії та виявлення резервів для подальшого ефективного розвитку суб'єктів господарської діяльності [4], його результати виступають інформаційним підґрунтям для розроблення фінансових стратегічних орієнтирів для компаній, що прагнуть зберегти свої конкурентні переваги та здобути лідерство на ринках попри обмеженість фінансового забезпечення, викликаного реаліями економіки воєнного часу. Водночас, оскільки стратегії суб'єктів господарювання розробляються на тривалий період, базова фінансова інформація, якою керуватимуться управлінці, має бути якісною і релевантною. Сахно А. А., Чіков І. А., Охота Ю. В., Доцюк С. О. вказують на необхідність урахування великої кількості різнорідних і взаємопов'язаних факторів, які прямо або опосередковано впливають на фінансову стійкість суб'єктів господарювання, в умовах, коли ці взаємозв'язки не завжди чітко визначені або можуть залишатися невідомими до певного моменту часу, що вимагає розробки й застосування особливого методичного інструментарію для аналізу фінансової стійкості підприємств [1, с.133] як домінантної складової його економічної стійкості. Характеристикою такого інноваційного інструментарію може бути його адаптованість до умов BANI-світу та воєнного стану, за якого частина фінансової інформації про підприємства є закритою, що породжує проблему розрахунку фінансових показників за періоди, починаючи з 2022 року. Водночас, збереження стану перманентної кризи (пермакризи) у макросередовищі, що характеризується крихкістю, тривожністю, нелінійністю та незрозумілістю (парадигма BANI-світу) ускладнює виявлення прихованих резервів економічної стійкості, які не були задіяні підприємствами в мирний період, але мають бути враховані у майбутньому, зокрема, під час розроблення стратегій економічного відновлення у повоєнний час. Стратегічні фінансові рішення в таких умовах стають дієвим інструментом, що дозволяє не просто реагувати на загрози, а прогнозувати їх наслідки, за умови використання таких фінансових показників, які реально описують поточний фінансовий стан підприємства та дозволяють передбачати його фінансове майбутнє.

Використання процесного підходу у розрахунках і експертній інтерпретації отриманих значень перебудовує методи фінансової аналітики у бік трансформації поняття економічної стійкості суб'єкта господарювання із досягнутого управлінськими діями статичного результату на динамічний процес. Саме у кризових умовах функціонування бізнесу фінансова стійкість перестає бути статичним набором значень фінансових коефіцієнтів (ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості) і перетворюється на комплексну динамічну характеристику, яку фінансовим менеджерам, економістам і аналітикам потрібно постійно покращувати та контролювати шляхом використання резервів, таких як оптимізація господарських витрат, реструктуризація видів і розмірів дебіторської заборгованості, мобілізація інтелектуального капіталу, пошук нових ринків збуту, залучення грантового фінансування та можливостей фандрайзингу, тощо.

Для підприємств, що провадять свою діяльність в умовах кризи, як це відбувається у сучасній Україні, розробка антикризової фінансової стратегії є необхідною умовою для забезпечення економічної стійкості та уникнення ризику банкрутства бізнесу. Місце фінансових показників в антикризових стратегіях підтримання економічної стійкості підприємств демонструє рис.1.

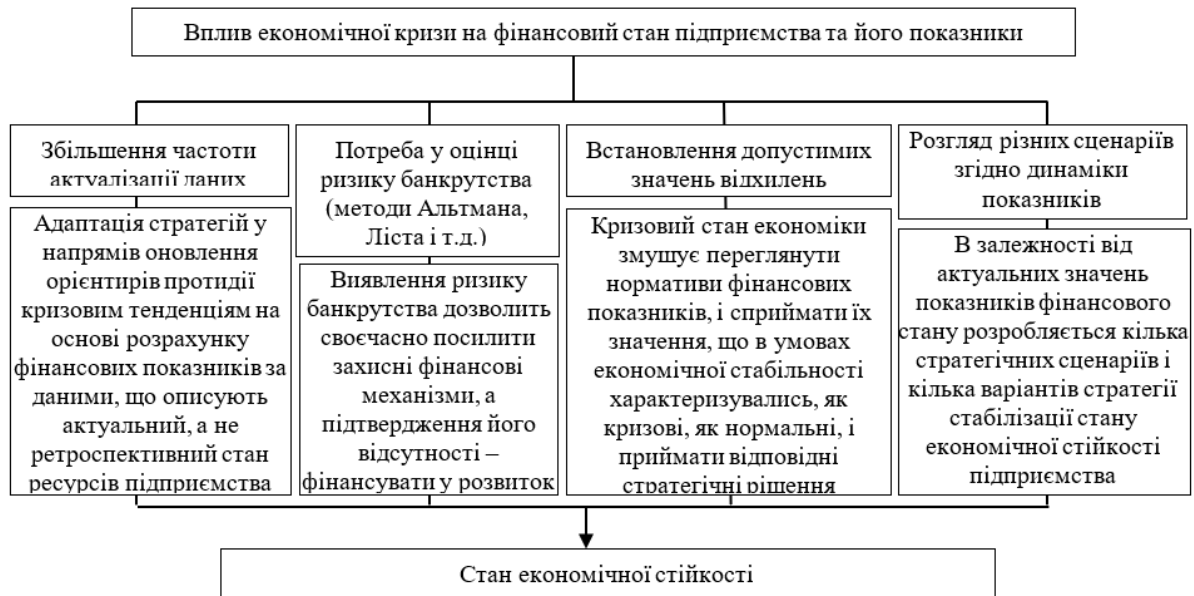

Рис. 1. Місце фінансових показників в антикризових стратегіях підтримання економічної стійкості підприємств
Джерело: сформовано автором

Актуалізація переліку фінансових показників, які дають змогу дати варту довіри стейкхолдерів оцінку фінансового стану підприємства, схилиє до висновку, що ключовими детермінантами фінансово-економічної стійкості є різні компоненти, і їх конкретний набір залежить від виду економічної діяльності та розміру суб'єкта господарювання. Наприклад, фінансово-економічну стійкість малого підприємства формують переважно зовнішні економічні (податкова політика, інфляція, конкуренція, інвестиційний клімат, загальноекономічна ситуація) та фінансові чинники (відсоткові ставки, умови кредитування, валютне регулювання, страхові тарифи) [4].

Перелік фінансових показників, здатних дати змогу оцінити економічну стійкість підприємства, не є усталеним, і постійно доповнюється. Наприклад, Приходченко О. Ю., Пістунів І. М. зазначають, що однією із задач управління фінансами є покращення темпів росту чистого оборотного капіталу (ЧОК) – одного з найважливіших показників фінансової стійкості підприємства. Він характеризує здатність підприємства забезпечити безперебійну діяльність за рахунок власних оборотних коштів [2, с.84]. Водночас, його розрахунок не є такою популярною серед аналітиків дією, як оцінка рівня ліквідності, фінансової незалежності або платоспроможності підприємства.

Міжнародний Валютний Фонд розробив модель для оцінювання діяльності підприємств – IMF SOE HEALTHCHECK Toolkit, яка діагностує стан компаній за трьома напрямками: рентабельність, платоспроможність, ліквідність [3, с.99]. Шаульська Л., Чубук Л., Гайдамака Д. наголошують на можливостях покращення цієї методики шляхом: усунення ризику дисфункціональної поведінки підприємства; мінімізації врахування зовнішніх неконтрольованих впливів; посилення галузевої специфіки показників; розв'язання проблеми визначення активів на непідконтрольних територіях та їхнього негативного впливу на результат оцінювання; зменшення дискретності значень інтегрального показника; переоцінювання досяжності деяких граничних значень показників; врахування впливу капітальних інвестицій на результати; пошук шляхів мінімізації ризику маніпуляції результатами з боку підприємств [3, с.104-105]. Використання цієї методики після її модернізації із врахуванням висловлених пропозицій підвищить інформаційну цінність традиційного аналізу фінансового стану у напрямі діагностики рівня економічної стійкості компанії.

Наступним етапом після розрахунку фінансових показників підприємства має стати сценарне моделювання стану його економічної стійкості на основі консолідованих груп фінансових показників, що дозволить стейкхолдерам оцінювати альтернативи розвитку підприємств, починаючи з

найсприятливіших ситуацій та закінчуючи найгіршим варіантом [1, с.148-149] і приймати на основі цього відповідні стратегічні рішення, адже оцінка економічної стійкості пов'язана із визначенням її основної мети, яка повинна відображати інтереси підприємства [5, с.187], а отже, впливати на стратегії суб'єкта господарювання.

У періоди кризи існує нагальна потреба розкриття на теоретико-методичному рівні логіки взаємозв'язку економічної стійкості як об'єкта моніторингу та управління та системи економічної безпеки для формування економічної рівноваги в динаміці та забезпечення резильєнтності бізнесу загалом [7, с.481]. При цьому, діагностика фінансового стану підприємства є першим етапом реструктуризації, оскільки саме вона дає змогу виявити причини кризових явищ і визначити напрями оздоровлення бізнесу [10, с.579].

Якщо оцінку інтегрального показника економічної безпеки підприємства пропонується проводити у такій послідовності: визначення функціональних компонент економічної безпеки; визначення індикаторів оцінки та їх вагомості; встановлення порогових значень відповідних індикаторів та визначення їхньої значимості; порівняння фактичних та нормативних значень індикаторів [6, с.177], то подібний підхід можна застосувати і для фінансових показників економічної стійкості підприємств. Домінуючою підсистемою комплексної системи економічної безпеки підприємства є фінансова [8]. Щоб постійно стежити за фінансовою безпекою, керівництву потрібні індикатори, що дозволяють швидко визначити зміни. У практичній діяльності найбільш змістовні квартальні, щомісячні або навіть щоденні проміжні звіти, що оцінюються за тими самими методиками, що й щорічні [9]. Таким чином, у період криз формуються чіткі причинно-наслідкові зв'язки: фінансовий стан підприємства – його економічна безпека – економічна стійкість – стратегія економічного розвитку. Оцінювання економічної стійкості стає багатокомпонентним, а окремі фінансові індикатори не здатні сформувати комплексну картину економічного потенціалу резильєнтності та антикризових можливостей функціонування бізнесу.

Українським підприємствам на рівні антикризового фінансового менеджменту слід перейти від тактики «економічного виживання» до стратегії «адаптивного економічного розвитку». На теоретико-методичного рівні це означає забезпечити сутнісну синергію між поточними значеннями фінансових показників та станом економічної безпеки, сформувати гнучку систему антикризового управління, здатну до швидкого перегляду цілей (за принципом Pivot). У табл. 1 конкретизовано та узагальнено можливості удосконалення фінансових показників економічної стійкості підприємств на основі стратегічних управлінських рішень.

Таблиця 1

Можливості удосконалення фінансових показників економічної стійкості підприємств
на основі стратегічних управлінських рішень

Фінансові показники економічної стійкості	Вплив показника на прийняття стратегічних рішень менеджментом	Проблемні аспекти методики розрахунку та інтерпретації значення	Проблеми підприємств щодо досягнення нормативу показника	Перспективні стратегічні рішення для оптимізації фінансового аспекту, який оцінює показник
Коефіцієнт поточної ліквідності	Оцінка можливості підприємства покрити короткострокові фінансові зобов'язання; показник впливає на політику управління оборотним капіталом	Статичність фінансової характеристики; показник не враховує параметра швидкості обігу активів	Дефіцит оборотних коштів і ліквідних активів; затримки повернення дебіторської заборгованості	Запровадження практики cash-flow менеджменту; цифровізація фінансового і управлінського обліку; оптимізація розмірів запасів
Коефіцієнт фінансової незалежності	Демонструє рівень фінансової незалежності підприємства та характеризує допустимий рівень боргового навантаження	Не враховує параметр якості наявного капіталу та структуру фінансового боргу підприємства	Висока залежність підприємства від джерел зовнішнього фінансування	Диверсифікація фінансових джерел; залучення інвестицій від зовнішніх інвесторів на тривалий час; реінвестування прибутку та тезаврація капіталу
Рентабельність активів підприємства	Відображає ефективність використання активів і здатність отримувати від них прибуток; впливає на стратегічні інвестиційні рішення	Інформаційна цінність показника може бути викривленою через інфляцію та через різні підходи до оцінювання вартості активів	Низький рівень ефективності використання активів; застарілі технології, що призводять до перевитрат ресурсів	Оновлення основних засобів; цифрові трансформації активів; оптимізація бізнес-процесів, скорочення їх тривалості; автоматизація рутини

Продовження таблиці 1

Рентабельність власного капіталу підприємства	Характеризує рівень доходності бізнесу для його власників; впливає на рішення щодо дивідендної політики та інвестицій	Залежність підсумкового значення від фінансової структури капіталу; потреба врахувати ефект впливу фінансового важеля	Нестабільність розміру прибутку, збитковості у періоди кризи; високі диверсифіковані фінансові ризики	Сценарії балансування структури капіталу на основі параметру його вартості; запровадження фінансового ризик-менеджменту та аналізу стратегічних ризиків
Коефіцієнт покриття	Визначає можливість підприємства обслуговувати власний фінансовий борг; дає уявлення про те, яка заборгованість є критичною для кредитної стратегії	Чутливість значень показника до найменших коливань обсягу прибутку	Зниження доходів від основної діяльності у період криз; зростання розмірів процентних ставок і вартості боргових ресурсів	Реструктуризація боргових зобов'язань; оптимізація фінансових витрат; диверсифікація доходів підприємства від різних видів економічної діяльності
Оборотність дебіторської заборгованості	Впливає на стан ліквідності, платіжну дисципліну, вхідні і вихідні грошові потоки	Не враховує якість дебіторської заборгованості та фінансову поведінку дебіторів	Негативно впливає затримка платежів від дебіторів	Впровадження кредитної політики та її стратегічних орієнтирів; обов'язковий скоринг контрагентів; автоматизація контролю за платіжною дисципліною
Оборотність запасів	Визначає рівень ефективності управління запасами підприємства та стан логістики	Складність процедури визначення оптимального рівня запасів для безперервності виробництва	Наявність надлишкових запасів або їх дефіциту; збої у логістиці і поставках сировини	Впровадження системи управління запасами just-in-time; інтеграція цифрових інструментів у процеси управління запасами для їх оптимізації
Грошовий потік підприємства	Демонструє здатність генерувати фінансові ресурси для стратегічного планування та економічного виживання бізнесу	Складність прогнозування, передбачення, залежність значення показника від динаміки зовнішніх факторів	Нестабільність надходжень грошових коштів; касові розриви	Запровадження систем бюджетування; сценарне планування грошових потоків; стрес-тестування
Сумарний дохід до вирахування податків і зборів без урахування кредитів і виробничих витрат (EBITDA)	Оцінка рівня операційної ефективності, яка необхідна для визначення вартості бізнесу та залучення інвесторів	Показник не враховує капітальні витрати та боргове навантаження на підприємство	Наявність високих операційних витрат; низька маржинальність діяльності	Оптимізація фіскальних і інвестиційних витрат; автоматизація податкових платежів; перегляд бізнес-моделі на стратегічному рівні
Інтегральний показник фінансової стійкості	Комплексна оцінка рівня економічної стійкості, від якої починається планування стратегічних альтернатив	Складність розрахунку і пошуку даних; суб'єктивність вагових коефіцієнтів у фінальному результаті	Відсутність єдиної методики для проведення розрахунків; складність інтерпретації отриманих значень	Запровадження ризик-орієнтованого підходу до управління бізнесом; використання аналітики великих даних і штучного інтелекту

Джерело: складено автором

Отже, виявлення можливостей і шляхів удосконалення як методів розрахунку фінансових показників, так і поєднань їх конкретних комбінацій для отримання достовірних даних щодо фінансового стану підприємства через призму стратегічного менеджменту, є не лише актуальним теоретичним завданням, а прагматичною необхідністю у реаліях тривалої економічної невизначеності та ризиків. Фокусування управлінських зусиль на потребі утримання стану економічної стійкості бізнесу дозволяє розробити стратегію сталого розвитку, у центрі якої буде міститися механізм захисту суб'єкта господарювання, де кожне стратегічне рішення виступатиме свого роду «фільтром», що мінімізує ризики та вивільняє корпоративні ресурси для поступового фінансового зростання навіть у кризових умовах.

У площині національної безпеки пошук методів удосконалення фінансових показників має критичне значення для післявоєнного відновлення економіки держави. Суб'єкти господарювання, які зможуть відшукати та реалізувати власні резерви економічної стійкості, стануть фундаментом для стабілізації стану національної економічної системи у поствоєнний період.

Висновки. Проведене дослідження напрямів удосконалення фінансових показників економічної стійкості підприємств в умовах криз у процесі прийняття стратегічних управлінських рішень дало змогу зробити такі висновки.

Перелік фінансових показників економічної стійкості підприємства в умовах кризи, зводиться до: коефіцієнта поточної ліквідності, коефіцієнта фінансової незалежності, рентабельності активів підприємства, рентабельності власного капіталу, коефіцієнта покриття, оборотності дебіторської заборгованості, оборотності запасів, грошового потоку підприємства, сумарного доходу до вирахування податків і зборів без урахування кредитів і виробничих витрат (EBITDA) та інтегрального показника фінансової стійкості, який аналітики розраховують по-різному, вкладаючи у нього набір параметрів, залежно від власного бачення та експертного досвіду. Напрямами удосконалення цих показників при використанні їх у процесах прийняття стратегічних управлінських рішень можуть стати: усунення статичності фінансової характеристики, що оцінюється; врахування параметрів швидкості обігу активів, якості наявного капіталу та структури фінансового боргу підприємства, якості дебіторської заборгованості та фінансової поведінки дебіторів, капітальних витрат та боргового навантаження на підприємство; універсализація підходів до оцінювання вартості активів; зменшення чутливості значення ряду фінансових показників до найменших коливань обсягу прибутку; спрощення процедур визначення оптимального рівня запасів для безперервності виробництва, прогнозування, передбачення, залежності значень фінансових індикаторів від динаміки зовнішніх факторів, розрахунку і пошуку даних; зменшення рівня суб'єктивності вагових коефіцієнтів у фінальному результаті розрахунку показників завдяки використанню штучного інтелекту.

Оновлення переліку та аналітичних процедур розрахунку та інтерпретації значень фінансових показників оцінювання економічної стійкості підприємств в умовах криз доцільно здійснювати за такими напрямками: інтеграція принципів ризик-орієнтованих підходів і цифровізації аналітики великих даних у алгоритми обчислень; врахування нефінансових факторів; перехід до динамічних і прогнозних моделей оцінювання; формування інтегральних показників і їх наборів для інформаційного супроводу розробки конкретних функціональних стратегій та адаптація нормативних значень до умов невизначеності, що забезпечить підвищення обґрунтованості та достовірності стратегічних управлінських рішень за різних сценаріїв майбутнього розвитку економіки України.

Перспективи подальших досліджень полягають у формуванні стратегічних орієнтирів для удосконалення фінансових показників економічної стійкості підприємств, зважаючи на посилення кризових проявів під тиском ризиків воєнного часу, з фокусом на економічну резильєнтність та поєднання принципів антикризового, безпеко орієнтованого та ризик-менеджменту.

Література

1. Сахно А. А., Чіков І. А., Охота Ю. В., Доцюк С. О. Когнітивний підхід до оцінювання та прогнозування показників фінансової стійкості підприємств агропромислового комплексу. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2025. № 2. С. 129-154.
2. Приходченко О. Ю., Пістунов І. М. Визначення впливу CRM-системи на фінансові показники підприємства за допомогою економетричних методів. *Економіка. Фінанси. Право*. 2024. № 2. С. 84-87.
3. Шаульська Л., Чубук Л., Гайдамака Д. Модель оцінювання ефективності державних підприємств за фінансовими показниками: аналіз та удосконалення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2025. Вип. 2. С. 98-106.
4. Румик І. І., Мельниченко І. В. Методика наукового дослідження фінансової стійкості в системі економічного механізму малих підприємств: принципи управління та діагностика рівня. *Ефективна економіка*. 2025. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2025_5_23 (дата звернення: 04.04.2026).
5. Говсєєв Д. Д. Науково-методичний підхід до діагностики економічної стійкості підприємств в умовах інноваційності бізнесу. *Проблеми економіки*. 2024. № 4. С. 183-191.
6. Манькута Я. М., Турчиняк Р. Б., Ковальов А. Г. Драйвери управління потенціалом фінансово-економічної стійкості підприємства: забезпечення економіко-інформаційної безпеки, захист даних у блокчейн мережі для цифрових активів. *Економічний вісник Донбасу*. 2025. № 2. С. 175-189.
7. Гудзь Т. П., Шимановська-Діанич Л. М., Барібіна Я. О., Швець Р. В., Вербовий Я. Л. Забезпечення фінансово-економічної стійкості аграрного підприємства як функція системи його економічної безпеки. *Бізнес Інформ*. 2025. № 9. С. 474-482.
8. Зачосова Н. В., Назаренко С. А., Собко В. В. Формування системи фінансово-економічної

безпеки суб'єкта господарювання та стратегічне управління нею у реаліях BANI WORLD. *Підприємництво та інновації*. 2022. № 23. С. 59-62.

9. Рябоволик Т. Ф., Андрощук І. О., Пітел Н. С. Показники аналізу та оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємств. *Ефективна економіка*. 2022. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2022_9_26 (дата звернення: 04.04.2026).

10. Стефанишин О. Б., Осідач Т. В. Діагностика фінансової кризи підприємства та моделювання показників для підвищення платоспроможності: аналітичний підхід. *Наука і техніка сьогодні. Серія: Педагогіка; Право; Економіка; Фізико-математичні науки; Техніка*. 2025. № 11. С. 577-586.

References

1. Sakhno A. A., Chikov I. A., Okhota Yu. V., Dotsiuk S. O. (2025). Kohnityvnyi pidkhdid do otsiniuvannia ta prohnozuvannia pokaznykiv finansovoi stiikosti pidpriemstv ahropromyslovoho kompleksu [Cognitive approach to assessing and forecasting financial stability indicators of agro-industrial enterprises]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, No. 2, pp. 129–154.

2. Prykhodchenko O. Yu., Pistunov I. M. (2024). Vyznachennia vplyvu CRM-systemy na finansovi pokaznyky pidpriemstva za dopomohoiu ekonometrychnykh metodiv [Determining the impact of a CRM system on the financial indicators of an enterprise using econometric methods]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, No. 2, pp. 84–87.

3. Shaulska L., Chubuk L., Haidamaka D. (2025). Model otsiniuvannia efektyvnosti derzhavnykh pidpriemstv za finansovymi pokaznykami: analiz ta udoskonalennia [Model for assessing the effectiveness of state-owned enterprises by financial indicators: analysis and improvement]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*, Iss. 2, pp. 98–106.

4. Rumyk I. I., Melnychenko I. V. (2025). Metodyka naukovooho doslidzhennia finansovoi stiikosti v systemi ekonomichnoho mekhanizmu malykh pidpriemstv: pryntsyipy upravlinnia ta diahnostryka rivnia [Methodology of scientific research of financial stability in the system of the economic mechanism of small enterprises: management principles and level diagnostics]. *Efektivna ekonomika*, No. 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2025_5_23 (accessed on 04.04.2026).

5. Hovsieiev D. D. (2024). Naukovo-metodychnyi pidkhdid do diahnostryky ekonomichnoi stiikosti pidpriemstv v umovakh innovatsiinosti biznesu [Scientific and methodical approach to diagnosing the economic stability of enterprises in terms of business innovation]. *Problemy ekonomiky*, No. 4, pp. 183–191.

6. Mankuta Ya. M., Turchyniak R. B., Kovalov A. H. (2025). Draivery upravlinnia potentsialom finansovo-ekonomichnoi stiikosti pidpriemstva: zabezpechennia ekonomiko-informatsiinoi bezpeky, zakhyst danykh u blokchein merezhi dlia tsyfrovyykh aktyviv [Drivers of managing the potential of financial and economic stability of an enterprise: ensuring economic and information security, data protection in a blockchain network for digital assets]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, No. 2, pp. 175–189.

7. Hudz T. P., Shymanovska-Dianych L. M., Barybina Ya. O., Shvets R. V., Verbovyi Ya. L. (2025). Zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi stiikosti ahrarnoho pidpriemstva yak funktsiia systemy yoho ekonomichnoi bezpeky [Ensuring the financial and economic stability of an agricultural enterprise as a function of its economic security system]. *Biznes Inform*, No. 9, pp. 474–482.

8. Zachosova N. V., Nazarenko S. A., Sobko V. V. (2022). Formuvannia systemy finansovo-ekonomichnoi bezpeky subiekta hospodariuvannia ta stratehichne upravlinnia neiu u realiiakh BANI WORLD [Formation of the financial and economic security system of an economic entity and its strategic management in the realities of BANI WORLD]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, No. 23, pp. 59–62.

9. Riabovolyk T. F., Androshchuk I. O., Pitel N. S. (2022). Pokaznyky analizu ta otsinky finansovoi skladovoi ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [Indicators for analysis and evaluation of the financial component of economic security of enterprises]. *Efektivna ekonomika*, No. 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2022_9_26 (accessed on 04.04.2026).

10. Stefaniushyn O. B., Osidach T. V. (2025). Diahnostryka finansovoi kryzy pidpriemstva ta modeliuвання pokaznykiv dlia pidvyshchennia platospromozhnosti: analitychnyi pidkhdid [Diagnostics of an enterprise financial crisis and modeling of indicators for increasing solvency: an analytical approach]. *Nauka i tekhnika sohodni. Serii: Pedagogika; Pravo; Ekonomika; Fizyko-matematychni nauky; Tekhnika*, No. 11, pp. 577–586.

Отримано: 13.03.2026

Прийнято до публікації: 14.04.2026

Опубліковано: 15.04.2026